

ابوطالب علیه السلام، برگزیده‌ای ناشناخته

حامد فرج پور [1] ×

چکیده: پیامبر اکرم، حضرت صدیقه کبری و امامان دوازده گانه شیعه، از جانب خداوند متعال برگزیده شده‌اند. این موضوع از دیرباز برای شیعیان حقیقتی روشن بوده است. دومین گروه برگزیده، گروه دیگری از برگزیدگان الهی‌اند که در رتبه بعدی جای دارند. این نوشتار به معرفی این افراد و جایگاه ایشان می‌پردازد. جناب عبدالمطلب، ابوطالب، حمزه سید الشهداء، جعفر طیار
برگزیدگان ناشناخته هستند.

کلیدواژه‌ها: اهل بیت، برگزیدگان الهی، عبدالمطلب، حمزه سیدالشهداء، جعفر طیار، ابوطالب.

پیشینه تحقیق

طرح مقامات گروه برگزیدگان دومین به صورت نوشتاری مستقل سابقه زیادی ندارد. در مقاله «وراثت اصطفا‌ئی مقامات الهی» [2] سخن از اثبات به ارث رسیدن مقامات معنوی خصوصاً اصطفا‌ء مطرح است. هم چنین در «مفهوم و ملاک‌های اصطفا‌ء» [3]، سخن اصلی پیرامون مفهوم اصطفا‌ء و ملاک آن مطرح شده که تسلیم محض مصطفین در برابر خدای متعال است. «بررسی معناشناختی اصطفا‌ء و پیوند آن با مقام امامت ابراهیم

7
در قرآن کریم»

[4]

نیز در محتوا، از حیطة خصوص حضرت ابراهیم

7

با فراتر نهاده و از نظر روشی بر حیطة معناشناختی اصطفا‌ء تأکید نموده است.

مراد از اصطفا‌ء در لغت و استعمال‌ات روایی

اصطفا‌ء در لغت به معنای برگرفتن بهترین و خالص‌ترین قسمت آب یا هر چیز دیگر است. [5] این کلمه به معنی اختیار و برگزیدن بوده و معنای صافی، شفافیت و خلوص از هر آمیختگی را داراست.

[6]

در اصطلاح علم کلام، اصطفا‌ء و اجتناب یعنی اینکه خداوند متعال، افرادی را به عنوان حجت‌های خویش، برای مناصب الهی

[7]

یا هدایت مردم به سوی سعادت برگزینند. این حجج الهی گسترده‌تر از انبیاء، رسولان و امامان

:

است. قرآن کریم در موارد متعددی با استعمال لفظ

اصطفاء

و

اجتباء

به معرفی برخی از برگزیدگان پرداخته است.

[8]

همچنین گروه دیگری در ادبیات قرآن و روایات به عنوان برگزیدگان الهی وجود دارند که متکلمین به آن‌ها اشاره‌ای نکرده‌اند. شاید علت نپرداختن به این موضوع و امثال آن در علم کلام، آن است که عموماً در علم کلام، متکلمین به دفاع از حداقل‌ها و قدر مسلم‌های مبانی دینی خود میل داشته‌اند.

این مصطفین گروهی از اولیاء الهی هستند که نصوص دینی آنها را مشخص کرده و می‌توان از ایشان با عنوان دایره دومین برگزیدگان اهل بیت: یا برگزیدگان ناشناخته نام برد. این گروه به اصطفاء و اجتباء الهی انتخاب شده‌اند. برگزیدگان الهی در درجات مختلف قرار داشته و بعضی بر بعضی دیگر تفضیل داده شده‌اند.

[9]

مقام و رتبه برگزیدگان ناشناخته در رتبه‌ای پائین‌تر از گروه برگزیدگان نخستین یعنی چهارده معصوم

:

و در عین حال بالاتر از تمامی انبیای الهی قرار دارد. در روایات رسیده از اهل بیت

:

افراد دایره اصطفائیه ثانیه یا گروه برگزیدگان دومین معرفی شده‌اند. در این نوشتار به معرفی جایگاه عموم برگزیدگان دایره ثانیه و به ویژه جناب ابوطالب

7

پرداخته می‌شود.

در مراجعه به روایات معتبره شیعه و کنار هم نهادن آن‌ها، می‌توان شبکه‌هایی مفهومی یافت که بعضاً منجر به تولید معانی جدیدی در عرصه مفاهیم دینی می‌شود. این گفتار، ضمن بهره‌گیری از این چارچوب و با روش کتابخانه‌ای و با مطالعه روایات شیعه به دنبال فهم و تبیین مقامات دایره برگزیدگان دومین است. [10] برگزیدگان ناشناخته یا افراد دایره دومین برگزیدگان، کسانی‌اند که بر انبیاء و رسل الهی برتری داده شده، بلکه ایشان سادات و آقایان تمامی خلق (به جز چهارده معصوم) در بهشت معرفی شده‌اند.

اصطفاء در متون روایات

شیخ طوسی در کتاب غیبت خویش از رسول خدا 6 نقل می‌کند که آن حضرت، خاندان جناب عبدالمطلب 7 را سرور تمامی اهل بهشت دانسته و سپس به معرفی ایشان پرداخته، می‌فرماید: این افراد من، علی، حمزه، جعفر، حسن، حسین و مهدی دانسته هستیم.

در این روایت، رسول خدا

6

جناب حمزه و جعفر

8

را در کنار خود و بعضی از امامان دوازده‌گانه که از رتبه دایره اصطفائیه اولی هستند، نام می‌برد. البته مقامات این برگزیدگان حول محور چهارده معصوم و در رتبه بعد از ایشان قرار دارد. از این میان علاوه بر حمزه و جعفر

8

می‌توان به جناب عبدالمطلب و ابوطالب

8

اشاره نمود.

آیات و روایات

